

PAASTUAJA TEINE PÜHAPÄEV AD 2025

Mt 15:21–28 (2Aj 20:1–9; 1Ts 4:1–8)

21 Ja Jeesus lahkus sealt ning läks varjule Tüürose ja Siidoni aladele.

22 Ja vaata, üks neist paigust pärit Kaanani naine tuli ja hüüdis: «Issand, Taaveti Poeg, halasta minu peale! Kuri vaim vaevab mu tütart hirmsasti.»

23 Ent Jeesus ei vastanud talle sõnagi. Ja Ta jüngrid astusid Ta juurde ja palusid Teda: «Saada ta minema, sest ta kisendab meie taga!»

24 Tema vastas: «Mind ei ole läkitatud muude kui Iisraeli soo kadunud lammaste juurde.»

25 Aga naine tuli, heitis Ta ette ja ütles: «Issand, aita mind!»

26 Jeesus vastas: «Ei ole ilus võtta laste leiba ja visata koerakestele.»

27 Ent tema ütles: «Ei ole küll, Issand, ometi söövad koerakesed raasukesti, mis nende isandate laualt pudenevad.»

28 Siis Jeesus vastas talle: «Oh naine, sinu usk on suur! Sündigu sulle, nagu sa tahad!» Ja ta tütar paranes selsamal tunnil.

Ja olles sealt välja läinud, tõmbus Jeesus tagasi Tüürose ja Siidoni aladele. Ja vaata, Kaanani naine, tulnud välja neistsamust paigust, kisendas, üteldes: «Halasta mu peale, Issand, Taaveti Poeg, mu tütar on rängasti kurjast vaimust seestunud!» Tema aga ei vastanud talle sõnagi. Ja olles ligi astunud, palusid Ta jüngrid Teda, üteldes: «Saada ta ära, sest ta kisendab meile takka!» Tema aga ütles vastates: «Ei ole mind läkitatud muude kui Iisraeli koja hukkaläinud lammaste juurde.» Tema aga, olles tulnud, kummardas Ta ette maani, üteldes: «Issand, ruttu mulle appi!» Tema aga ütles vastates: «Ei ole ilus võtta laste leiba ja visata koeranirudele!» Tema aga ütles: «Jah, Issand, koeranirud söövad ju oma isandate laualt kukkuvatest raasukestest!» Seepeale ütles Jeesus talle vastates: «Oh naine, suur on su usk! Sündigu sulle, nagu sa tahad!» Ja tema tütar sai seitsmest tunnist terveks.

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti hilisemaks, väites ühtlasi, et selle autor on teadmata.

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks¹:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

¹ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Keelelisi märkuseid

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהוה־ישׁוּעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Läks varjule – ἀνεχώρησεν – sõna ἀναχωρέω tähendab siin «tagasi tõmbuma», «kõrvale tõmbuma».

Tüürose – Τύρου – nimi Τύρος – ἄ – tähendab «kalju».

Siidoni – Σιδῶνος – nimi Σιδών – ἰθὶς – tuleneb verbist ἰθὺς – «jahti pidama», «[jahti pidades] varitsema».

Kaanani – Χαναανία – sõna Χαναανίος tuleneb verbist ἠνά – «madaldama», «madalaks tegema», «alandama», «alistama» – pärinevast nimest ἠναῖον – «Kanaan», «madal [maa]», «allaheidetud / alistatud [maa]».

Hüüdis – ἔκραζεν – sõna κράζω tähendab «valju häälega hüüdma», «karjuma», «kisendama», samuti (väga sarnaselt eestikeelsele vastele) «kraaksuma».

Issand – κύριε – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Taaveti – Δαυίδ – nimi Δαυὶδ või Δαβίδ – ἠψ – tähendab «armastatu», «lemmik».

Halasta – ἐλέησον – sõna ἐλεέω – «halastama», «armu heitma» – võib olla etimoloogiliselt seotud sõnaga ἔλαιον – «õli», «võideõli» –, viidates nõnda näiteks haavade õliga leevendamisele (vrd Lk 10:34).

Kuri vaim vaevab – δαιμονίζεται – sõna δαιμονίζομαι – «kurjast vaimust vaevatud [olema]», «kurja vaimu meelevaldas [olema]», «kurjast vaimust seestunud olema» – tuleneb sõnast δαίμων – «deemon», «kuri vaim», ka «[eba-] jumalus».

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Ei vastanud – οὐκ ἀπεκρίθη – sõna ἀποκρίνομαι – «vastama», «vastust andma» – tähenduse osaks on teatav lõplikkus ja vastandumine. Sõna tüveks olev verb κρίνω tähendab «eristama», «eraldama», «[läbi] uurima», «otsustama», «kohut mõistma».

Jüngrid – οἱ μαθηταὶ – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama», ka «[tundma] õppima», «mõista/arusaada püüdma».

Palusid – ἠρώτουν – sõna ἐρωτάω tähendab «küsima», «nõudma», «[tungivalt] paluma» ning selle kaastähenduseks on proovile panemine, läbikatsumine.

Saada ta minema – ἀπόλυσον αὐτήν – sõna ἀπολύω tähendab «vabaks laskma», «minna laskma», «ära saatma», ka «[abielu] lahutama».

Läkitatud – ἀπεστάλην – sõna ἀποστέλλω tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).

Israeli – nimi Ἰσραήλ – ἰσραήλ – tähendab «Jumal võitleb», «Jumal saab võitu», «Jumal võtab võimust».

Soo – οἴκου – sõna οἶκος tähendab «maja», «koda», «kodu», ka «suguvõsa».

Kadunud – τὰ ἀπολωλότα – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», aga ka «laostama».

Heitis Ta ette – προσεκύνει αὐτῷ – sõna προσκυνέω tähistab tavaliselt põlvili maha heites ja laupa vastu maad pannes kummardamist, aga ka austuse märgina käe suudlemist.

Aita – βοήθει – sõna βοηθέω tähendab: «appikarje peale [ligi] jooksmas».

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Koerakestele – τοῖς κυναρίοις – sõna κυνάριον tuleneb sõnast κύων – «koer» – ning tähistab kas väikest koera (võib-olla ka kutsikat) või halvustavalt koeraniru, [väikest] koeranässi, koerarakatsit, nähvitsat.

Usk – ἡ πίστις – sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväarsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Sisuline analüüs

Jeesuse ja Kaanani naise kohtumise õigeks mõistmiseks on hädavajalik vaadelda seda ühenduses sellele eelneva kirjeldusega Jeesuse kokkupõrkest Jeruusalemmast Galileasse saabunud variseride ja kirjatundjatega. Viimased heitsid Jeesusele ette, et Tema jüngrid astuvad puhastuskombeid ignoreerides üle esivanemate pärimusest. Jeesus pööras etteheite süüdistajate endi vastu, väites, et nad on silmakirjatsejad, kes ise on oma pärimusega teinud tühjaks Jumala sõna ja käsu.

Konkreetselt puhastuskombeid silmas pidades näitab Jeesus, et märksa rohkem tähelepanu kui sellele, mis võib inimest määrada väliselt, tuleb pöörata sellele, mis rüvetab teda seesmiselt: «Kas te ei saa aru, et kõik, mis suust sisse tuleb, läheb kõhtu ja

heidetakse jälle välja? Aga mis suust välja tuleb, lähtub südamest ja see rüvetab inimest, sest südamest lähtub kurje mõtteid, mõrvamist, abielurikkumist, hooramist, vargust, valetunnistust, pühaduseteotust. Need on, mis inimest rüvetavad, aga pesemata kätega söömine ei rüveta inimest.» (Mt 15:17–20)

Konflikt variseride ja kirjatundjatega lõpeb seeläbi, et Jeesus tõmbub tagasi, koguni lahkub Galileast ning läheb Tüürose ja Siidoni aladele. See on neljas kord, kui Matteus nimetab, et Jeesus tõmbub kõrvale, lahkub vabatahtlikult tähelepanu keskpunktist ja ning otsib üksindust.² Jeesus ei läinud Tüürose ja Siidoni aladele mitte selleks, et seal oma tegevust laiendada, vaid selleks, et hoiduda liigteravast vastasseisust oma vaenlastega – enne, kui «aeg on täis saanud». Siiski ei ole otsus minna paganate maale juhuslik, kuna järgnevalt on näha, et Jeesus tahtis oma jüngrid läbi katsuda ja neile õppetundi anda – paraku näeme sedagi, kuidas jüngrid selles katses läbi kukkusid.

Selles, et Jeesus kohtus Tüürose ja Siidoni aladele minnes Kaanani naisega, on midagi sügavalt sümbolset, mis saab selgeks, kui mõtleme Vanas Testamendis korduvalt kõlavale keelule võtta naist kaananlaste tütreist: Kaanani³ naine on kõige paganlikkuse ja selles peituva ohu kehastus *par excellence* – ja nüüd tuleb üks taolistest ning hüüab Jeesust appi kui Issandat ja Taaveti Poega, s.t Iisraeli Messiat. Milline kontrast sellele kohtumisele vahetult eelnenud kokkupõrkega variseride ja kirjatundjatega: mitte nemad, Jumala rahva parimad pojad, kes peaksid tundma Jumala Seadust ja kes on kuulsad oma käsuvagaduse poolest, vaid üks Kaanani naine, kõige paganlikkuse kehastus, jumalatu, rüve ja patune, tunneb ära oodatud ja igatsetud Messia ning osutub südameilt puhtamaks kui ennast jumalakartuse ja jumalatundmise etalonideks pidanud variserid.

Kust Kaanani naine teadis, kes Jeesus on – kust ta üldse teadis midagi Iisraeli messiaootusest, Taavetist ja tema Pojast, kes tuleb ta kuningriiki taastama –, seda on võimatu kindlalt ütelda. Igal juhul on selge, et too Kaanani naine teadis piisavalt palju, et kasutada õigeid sõnu, ning mis veelgi tähtsam, tunnetas piisavalt selgelt, kellega tal on tegemist, nii et ta oskas neid sõnu kasutada õige inimese poole pöördumiseks. Juutidele pidi Jeesus ütlema: «Te uurite pühi kirju, sest te arvate nendest saavat igavese elu – ja just need on, mis tunnistavad minust. Ometi ärge arvake, et mina hakkan teid Isa ees süüdistama. See, kes teid süüdistab, on hoopis Mooses, kelle peale te oma lootuse olete pannud, sest kui te usuksite Moosest, siis te usuksite ka mind, sest tema on kirjutanud minust. Aga kui te isegi tema kirju ei usu, kuidas te siis saate uskuda minu sõnu?» (Jh 5:39.45–47) – Kaanani naine aga, kes polnud ilmselt iial ühtki Toora kirjarulligi näinud, teadis ja taipas rohkem kui kirjatundjad ning andis oma usukülluse ja -siirusega variseridelegi silmad ette.

² Vt Mt 4:12; 12:15; 14:13.

³ Kõnekas on ka nime כנעני – «Kaanan» – algupära (vt vastavat keelelist märkust).

Aga mitte ainult variserid ja kirjatundjad, vaid ka Jeesuse jüngrid jäid Kaanani naisega võrreldes häbisse, kuna nende suhtumine temasse oli täpselt samasugune, nagu variseride ja kirjatundjate suhtumine neisse endisse: nad ei pidanud seda naist enda vääriliseks. Kui naine Jeesuselt halastust palus ning Tema ja Ta jüngrite järel käies lakkamatult abi järele kisendas, anusid jüngrid Jeesust: «Saada ta minema, sest ta kisendab meie taga!» (Mt 15:23) Paneme tähele: neile ei tulnud pähegi paluda, et Jeesus seda naist aitaks, tema hädakarjeid kuulda võtaks, vaid nad hoolisid üksnes omaenda mugavusest ning nende ainsaks mureks oli see, kuidas tüütust häirijast ilma veelgi piinlikumasse olukorda sattumata võimalikult kiiresti lahti saada.

Jeesus vastab otsekui provotseerides: «Mind ei ole läkitatud muude kui Iisraeli soo kadunud lammaste juurde.» (Mt 15:24) Evangelist ei ütle, kellele need sõnad olid mõeldud, nii võime arvestada, et neid kuulsid kõik, nii Jeesuse jüngrid kui Kaanani naine. Jüngrite jaoks kõlas Jeesuse vastus esmapilgul kinnitusena, et neil on õigus ja naine tulebki minema saata – ainult Jeesus näikse soovivat, et selle korraldaksid ära nemad, mitte Tema, kuna Tema ise ei kavatse tolle pagananaiselega üldse tegemist teha.

Ilmselt jõudis jüngritele alles tükk aega hiljem kohale, et tegelikult Jeesus osatas neid – nad oleksid pidanud teadma, et Jeesus ei lükanud Tema käest abi palunud paganaid endast ära, meenutagem kasvõi Kapernauma sadakonnaülemat ja Jeesuse sõnu tema sulase tervendamisel: «Tõesti, ma ütlen teile, nii suurt usku ei ole ma leidnud Iisraelis ühelgi! Ma ütlen aga teile, et paljud tulevad idast ja läänest ning istuvad lauda Aabrahami ja Iisaki ja Jaakobiga taevariigis, Kuningriigi lapsed aga tõugatakse välja kaugele pimedusse, kus on ulgumine ja hammaste kiristamine.» (Mt 8:10–12)⁴

Kaanani naise jaoks tähendasid Jeesuse sõnad midagi muud kui jüngrite jaoks. Naine võis neid mõista kas tõrjumise või proovile panemisenä – ta eelistas viimast ning tuli maani kummardudes⁵ Jeesuse juurde, anudes Jeesust, et Ta talle appi tõttaks. Naine ei vaielnud Jeesusega, ei üritanud rõhuda ei oma õigusele ega Jeesuse sallivusele või heasoovlikkusele, vaid tunnistas tingimusetus alandlikkuses Jeesuse meeleva ja täielikku õigust kõiges, mida Jeesus oli öelnud – ning mida Ta veel ütles. Naine ei hakanud Jeesusega vaidlema isegi siis, kui Jeesus, nüüd juba otseselt tema poole pöördudes, ütles sõnad, mis ei saanud mõjuda teisiti kui ülimalt solvavalt: «Ei ole ilus võtta laste leiba ja visata koerakestele.» (Mt 15:26)

⁴ Ühtlasi võime siinkohal mõelda Pauluse sõnadele selle kohta, kes on ja kes ei ole Iisrael: «Aga see pole nõnda, et Jumala sõna oleks läinud tühja. Ei ole ju need kõik, kes pärinevad Iisraelist, veel Iisrael, ega ole kõik Aabrahami lapsed sellepärast, et nad on tema järglased, vaid on öeldud: «Sinu sugu loetakse Iisakist.» See tähendab: mitte lihased lapsed ei ole Jumala lapsed, vaid tema sooks arvatakse töötuse lapsed.» (Rm 9:6–8)

⁵ Originaalis kasutatakse siin lõpetamata tegevust väljendavat imperfekti, s.t naine ei pruukinud maani kummarduda ainult üks kord, vaid võis seda Jeesusele lähenedes teha korduvalt, ehk koguni pärast iga sammu, nagu on kombeks mõnede idamaiste religioonide praktikas.

Enamus tõlkeid üritavad siin Jeesuse sõnu pehmendada, kasutades kreeka deminutiivi $\kappa\upsilon\upsilon\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\nu$ vastena sõnu nagu (eesti keeles) «koerake», «koeruke» või koguni «kutsikas». Tõenäolisem on siiski, et seda äärmiselt harva kasutatavat sõna tuleks mõista rõhutatult halvustavana, umbes nagu «koeraniru» või «koeranäss», kuna päris kindlasti ei võrdle Jeesus siin paganaid tänapäeva mõistes lemmikloomakestega, vaid tüütute ja enamasti räpaste, kärnas krantsidega, keda silituste asemel kostitatakse pigem jalahoopidega.

Taas võime olla kindlad, et Jeesus ei väljendanud siin omaenda tundeid paganate suhtes, vaid kasutas olukorda selleks, et tuua esile nii see, mis oli tolle Kaanani naise, kui ka see, mis oli Tema jüngrite südames. Viimased seadis see võrdlus küsimuse ette, kuidas nemad suhtuvad nii tollesse naisesse kui üleüldse paganatesse: kas nood ongi nende silmis ei midagi paremat kui räpased koeranirud? Kas nende suhtumine tollesse naisesse ja üleüldse paganatesse erineb millegi poolest sellest, kuidas variserid ja kirjatundjad suhtusid neisse endisse – endise tõlneri Matteuse jaoks pidi see küsimus olema eriti terav.

Kaanani naise jaoks tähendas Jeesuse vastus veelkordset läbikatsumist: kas tema alandlik enese-eitus ning enda ja oma tütre täielik ja tingimusetu usaldamine Jeesuse meelevalda, tema veendumus, et Jeesus on see, kellena ta usub end olevat Ta ära tundnud – Taaveti Poeg, Messias –, jääb püsima, kõigist teda tabavatest solvangutest hoolimata?

Kaanani naise vastus Jeesusele näitab, et erinevalt Jeesuse jüngritest ta ei kukkunud selles katses läbi. Naine vastas, sõnasõnalt tõlkides: «Jah, Issand, koeranirud söövad ju oma isandate laualt kukkuvatest raasukestest!» (Mt 15:27) Enamuses tõlgetes, ka eestikeelsetes, Kaanani naine justkui vaidleks Jeesusega või vähemalt tingiks Temaga: «Ei ole küll, Issand, ometi söövad koerakesed raasukesti, mis nende isandate laualt pudenevad.», ent hoolimata valdavast konsensususest ei pruugi taoline tõlge olla õige, kuna see ei vasta väljendi $\kappa\alpha\iota\ \gamma\acute{\alpha}\rho$, mille eestikeelseks vasteks on siin «ometi», kasutusele mujal Uues Testamendis, kus see ei tähista mitte vastandumist, vaid nõustumist.

Naine nõustub täielikult Jeesusega ning kasutab laua alt raasukesti noolivate koeranirude näidet mitte Jeesusele vastu vaidlemiseks või Temaga tingimiseks, vaid vastupidi, kinnitusena, et Jeesusel ongi õigus – et koeranirudele ei antagi laste leiba ja nad peavadki leppima juhuslike raasukestega, mis võivad kogemata isandate laualt pudeneda. Kui Jeesuse sõnad olid mõeldud naise usu ja alandlikkuse läbi katsumiseks, siis naise vastuses tulevad nii tema alandlikkus kui ta hoomamatult suur usk Jeesusesse esile taolise kirkusega, millele on raske võrdset leida.

Vaid veidi varem oli Jeesus toitnud imelisel viisil – vaid viie leiva ja kahe kalaga – mitu tuhat inimest. (Mt 14:13–21). Peagi toitis Ta samal viisil taas tuhandeid (Mt 15:29–38).

Kuigi seda otseselt ei öelda, on selge, et nende puhul, kelle kõhud Jeesus taolisel imelisel viisil täis söötis, oli tegemist iisraellastega: Jeesus toitis Iisraeli rahvast samamoodi, nagu Jumal oli neid nelikümmend aastat toitnud nende kõrberännaku ajal. Ning täpselt samamoodi, nagu Iisraeli rahvas kõrbes, nii vastas Iisrael ka nüüd oma toitjale, oma Issandale, tänamatuse ja nurinaga, nõudes Tema käest veelgi suuremaid tunnustähti⁶ ning Temast lahti üteldes, kui Ta ei teinud ega rääkinud seda, mis oleks neile meeldinud.⁷

Kaanani naine, kes palus Jeesust oma tütre pärast, oli valmis leppima «isandate» (iisraellaste) laualt pudenevate raasukestega. Pole tähtis, kas ta teadis midagi sellest, kuidas Jeesus oli viie leiva ja kahe kalaga viis tuhat meest ning pealekauba veel terve hulga naisi ja lapsi toitnud – igal juhul oli naine kindel, et mõni raasuke jääb siiski üle ka «koeranirude» jaoks. Jeesusel oli talle anda aga enam kui vaid paar armetut raasukest: «Kõik sõid ja said kõhud täis. Ja ülejäänud palakesi korjati kaksteist korvitäit.» (Mt 14:20)

Võiksime öelda, et Jeesusel oli tolele paganast naisele anda rohkem, kui oli see, mida Ta sai anda Iisraeli soo kadunud lammastele, kuna kahtlemata on kaksteist korvitäit enam kui viis leiba ja kaks kala. See, kui palju keegi saab, sõltub eeskätt sellest, kui palju ta on valmis vastu võtma: «Sündigu sulle, nagu sa tahad!» (Mt 15:28) Jumala arm on piiritu – paraku kipub seda armu vastu võttev usk olema sageli üsna piiratud ja armetu – nagu kasvõi Jeesuse jüngritel, keda Ta pidi nende usunõtruse pärast tihtipeale noomima.⁸

Jeesus tunnistas Kaanani naise usu suureks, isegi ülisuureks – see tuleb esile originaali ebatavalisest sõnade järjekorrast: *μεγάλη σου ἡ πίστις* – «Suur on su usk!»⁹ Kui sageli oli Jeesus pidanud kogema juutide, iseäranis rahvajuhtide ning kõige vagamate, variseride ja kirjatundjate, uskmatus. Kui sageli oli Ta pidanud sõitlema oma jüngrite usunõtrust. Nüüd sai Ta viimaks taas kord kiita kellegi usu suurust – ja see keegi oli pagan ning pealegi veel Kaanani naine, nagu öeldud: paganlikkuse ja selles peituva ohu võrdkuju! Õppetund, mille Jeesus seeläbi oma jüngritele andis, on hindamatu – pole ime, et Matteus rõhutab oma evangeeliumis algusest peale, et Jeesus, Iisraeli Messias, Taaveti Poeg¹⁰, on tulnud tooma valgust ja kuulutama õigust mitte ainult Iisraelile, vaid ka paganaile (vrd Mt 4:15; 12:18.21), ning tihtipeale võtavad paganad selle vastu Iisraelist märksa suurema ja siirama usuga.

⁶ «Mis tunnustähe Sa siis teed, et me näeksime ja võiksime Sind uskuda? Mida Sa teed?» (Jh 6:30)

⁷ «Seepeale lahkusid paljud Ta jüngritest Tema juurest ega käinud enam koos Temaga.» (Jh 6:66)

⁸ Muuhulgas pärast seda, kui Jeesus oli juba teist korda tuhandeid inimesi mõne leivaga toitnud: «Mis te arutlete endamisi, te nõdrausulised, et teil ei ole leiba?! Kas te ikka veel ei mõista? Kas teil ei ole meeles need viis leiba viiele tuhandele ja mitu korvitäit te saite?» (Mt 16:8)

⁹ Moodsas kõnekeeles võiks öelda: «Mega (μεγάλη) usk on sul!»

¹⁰ Ka «Taaveti Poeg» on üks Matteuse evangeeliumi läbivaid motiive esimesest salmist alates.

Ent see pole veel kõik: lisaks alandlikkusele ja usule ilmutab Kaanani naine lausa hämmastavat, ennast lõpuni andvat armastust oma tütre vastu. Pole ühtki ohvrit, mida ta poleks valmis oma tütre nimel tooma, pole ühtki alandust, mida ta poleks valmis taluma, olgu selleks või enda võrrelda laskmine räpase koeraniruga. Selle naise jaoks polnud midagi tähtsamat kui see, et tema tütar võiks terveks ja vabaks saada. Isegi siis, kui ta palus: «Issand, halasta *minu* peale! Issand, aita *mind!*», ei palunud ta mitte iseenda, vaid oma tütre pärast.

Võiksime öelda, et oma ennastsalgavas ja ennastandvas armastuses saab sellest paganlikust naisest ootamatult Jeesuse enda ja Tema teostunud lunastuse võrdkuju – kuigi Jumala armastus on kahtlemata veelgi imelisem ja hoomamatum, kuna Jumal pole säästnud omaenda Poegagi, vaid on Ta loovutanud meie, patuste eest (vrd Rm 8:32). Mitte ainult Iisraeli, vaid tõepoolest ka meie, endiste paganate eest – sest kui Jeesus halastas Kaanani naise peale ja kiitis tema usku, siis seeläbi kinnitab Ta oma valmisolekut heita armu kogu patusele inimkonnale ning päästa ta kurja küüsisist, kes on teda pattulangusest saati hirmsasti vaevanud.

Jutluseks

Paastuaja teine pühapäev kannab ladina keeles nime *Reminiscere* – «Tuleta meelde». Nime aluseks on pühapäeva missa algussalm: «Tuleta meelde, Issand, oma halastust ja heldust, sest need on maailma ajastu algusest!» (Ps 25:6) Niisiis ei ole paastuaja teise pühapäeva keskseks teemaks mitte niivõrd «Palve ja usk», nagu seisab EELK Kirikukäsiraamatus, kuivõrd Jumala halastus ja heldus, mis tuleb iseäranis kirkalt esile EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava esimese lugemisaasta Evangeeliumis (Mt 15:21–28) Jeesuse kohtumisest Kaanani naisega, kes anub Jeesust, et too Tema peale halastaks ning ta tütre kurja vaimu küüsisist päästaks.

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Aj 20:1–9) on Juuda kuninga Joosafati palve, milles kuningas palub, et Jumal kuuleks oma rahvast teda tabanud kitsikuses ning kaitseks teda ülekaaluka vaenlase eest.

Vana Testamendi lugemise ja Evangeeliumi sidumine Epistliga (1Ts 4:1–8) on üsna keeruline, kuna Epistel keskendub eeskätt Jumalale meelepärasele elule, hoidumisele ülekohtust, hoorusest ja muust rüvedusest ning edenemisele pühitsuses. Tõsi, ka Epistli taustal on arusaam, et Jumalale meelepärase elu möödapääsmatuks eeltingimuseks on enese täielik usaldamine Jumala kätte ja allutamine Tema tahtele.

Usule ja uskmatusele, alandlikkusele ja enesekindlusele, rüvedusele ja pühitsusele mõeldes tuleb igal juhul meeles pidada Evangeeliumis esile tulevat hoiatavat kontrasti

ühelt poolt variseride ja kirjatundjate ning teiselt poolt isegi Jeesuse jüngrite poolt põlatud Kaanani naise vahel, kelle peale Jeesus tema usku suureks kiites halastas.

Liturgia rikastamiseks ja vagaduselu süvendamiseks võib siinkohal soovitada anglikaani kiriku traditsioonilist, Kaanani naise loost inspireeritud palvet enne armulaua vastuvõtmist:

«Oo halastusrikas Issand, me sõandame sellele Sinu lauale tulla mitte oma õigusele, vaid Sinu rohkele ja suurele halastusele lootes. Me ei ole väärt niigi palju, et korjata raasukeši Sinu laua alt. Aga Sina oled seesama Issand, kelle olemuseks on alati armu heita, seepärast luba meil, armuline Issand, nõnda süüa Sinu kalli Poja Jeesuse Kristuse liha ja juua Tema Verd, et meie patused ihud saaksid tehtud puhtaks Tema Ihu läbi ja meie hinged pestud Tema kallihinnalisima Vere läbi, ning et me võiksime ikka ja alati jääda Temasse ja Tema meisse. Aamen.»

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus läks Tüürose ja Siidoni aladele pärast seda, kui oli sattunud konflikti Jeruusalemmast tulnud variseride ja kirjatundjatega, kes süüdistasid Tema jüngrid esivanemate pärimuse rikkumises, kuna jüngrid ei järginud traditsioonilisi puhastuskombeid. Jeesus ei läinud Galileast ära paganate keskele mitte selleks, et seal oma tegevust laiendada, vaid Ta läks sinna lihtsalt varjule. Aga juba seeläbi andis Ta märku, et samal ajal, kui Iisraeli rahvas eeskätt oma juhtide näol on juba Tema vastu meelestatud ning Teda vaenab, võib Ta ennast paganate keskel tunda üsna kindlalt. See, et «inimene näeb, mis on silma ees, aga Issand näeb, mis on südames» (1Sm 16:7), tuleb ilmsiks siingi: Jeesus kohtub õige pea ühe paganast naisega, kelle usk osutub suuremaks ja siiramaks kui enamusel neist, kellega Jeesus oli Iisraeli rahva keskel kokku puutunud.
2. Jeesuse kohtumine Kaanani naisega kulgeb esialgu ootamatult. Evangeeliumi lugeja võiks kõike eelnenut silmas pidades oodata, et Jeesus laseb Temalt halastust ja abi paluva naise enda juurde tuua ning teeb ta tütre terveks, Jeesus aga ei tee esialgu naisest väljagi – mitte sellepärast, et Ta temast ja ta tütrest ei hooliks, vaid selleks, et anda oma jüngritele vahetult eelnenut silmas pidades oluline õppetund. Jeesuse jüngrid olid pidanud kogema, kuidas üleüldist lugupidamist nautivad variserid ja kirjatundjad nad puhastuskommete ignoreerimise tõttu – märksa tõenäolisemalt veelgi enam selle tõttu, et nad olid Jeesuse jüngrid – rüvedaiks kuulutasid. Nüüd olid neist endist saanud kvaasi-variserid: oma tütre pärast abi järele kisendanud Kaanani naine oli nende silmis rüve ja vääritud, nii et nad ei hoolinud mitte sellest, et Jeesus tema tütre terveks teeks, vaid üksnes sellest, kuidas temast võimalikult kiiresti ja valutult lahti saada. Jeesus pani oma jüngrid proovile ja nad kukkusid haledalt läbi.
3. Jeesus pani proovile ka Kaanani naise – nii tema usu kui alandlikkuse –, ja naine läbis selle katse auga: tema usk ei kadunud ega kahanenud ning tema alandlikkus

oli nii suur, et ta nõustus isegi ennast koeraga võrrelda laskma. Tolles naises polnud kübetki eneseõigust, oli vaid piiritu usaldus Jeesuse vastu, kelles ta mingil seletamatul kombel tundis ära Issanda ja Messia, ning mõõtmatu, ennastandev armastus oma tütre vastu, mis ei kohkunud tagasi ühestki ohvrast, et vaid oma armastatud tüdruku päästa. Jeesus imetles Kaanani naise usku ning kuulutas selle suureks – küllap Tema jüngrid said aru, kuivõrd erinev see oli nende endi tihtipeale nii nõdrast või lausa olematust usust. Küllap Jeesuse jüngrid mõistsid selle õppetunni abil sedagi, et nende Issand pole tulnud päästma mitte ainult Iisraeli, vaid tõepoolest kogu inimkonda teda pattulangusest peale hirmsasti vaevanud kurja küüsisist. Kaanani naise armastus oma tütre vastu oli nii suur, et ta oli valmis loobuma tema nimel kõigest, viimseistki eneseväarikuse riisimest – Jumala armastus meie vastu on aga veelgi suurem, kuna Tema oli valmis meie, patuste eest loovutama oma ainusündinud Poja.